

موضوعات طرح شده در آیات ۱۳ تا ۱۷ سوره بقره:

عزیزان، خداوند مهربان در این آیات، هشت کلاس درس برای ما دایر نموده است که با دقت در معنی آیات و ترجمه آنها می‌توانیم از این کلاس‌ها استفاده کنیم.

کلاس‌های :

منافق شناسی

فاسق شناسی

کیفر شناسی

عبادت شناسی

نعمت شناسی

قرآن شناسی

هشدارهای قرآنی

بشارت‌های قرآنی

تطبیق ترجمه با آیات:

و هنگامی که به (منافقان) گفته شود همانند مردم ایمان بیاورید، می‌گویند: آیا مانند کم‌خردان ایمان بیاوریم. آگاه باشید که آنان - منافقان - هنگامی که با مومنان ملاقات می‌کنند، می‌گویند «ما ایمان آورده‌ایم» و زمانی که با شیطان‌های خود خلوت می‌کنند، می‌گویند: «ما با شما هستیم»، و فقط آنان را مسخره می‌کنیم. خداوند آنان را مسخره می‌کند و در سرکشی و طغیان‌شان ننگه می‌دارد تا سرگردان شوند، اینان کسانی هستند که به جای هدایت، خریدار گمراهی شدند و در این معامله (ایمان آوری به خدا) سودی نبردند و هدایت نشدند، داستان این منافقان مانند داستان کسانی است که آتشی افروختند و هنگامی که اطرافشان را روشن کرد، خداوند نورشان را خاموش کرد، و آنان را در تاریکی رها کرد. آنان هیچ چیز نمی‌بینند، بلکه کوران و کران و گنگانند و از گمراهی باز نمی‌گردند و یا چون بارانی سخت در تاریکی با رعد و برق از آسمان فرود می‌آید آنان از ترس مرگ، انگشتان خویش را در گوش‌ها فرو می‌برند و خداوند به کافران احاطه دارد. آری نزدیک است که برق، چشمانشان را نابینا کند. هرگاه که برق راهشان را روشن می‌کند، پیش می‌روند و هنگامی که خاموش می‌شود، باز می‌ایستند و اگر خدا می‌خواست، گوش آنان را کر و چشمانشان را کور می‌کرد، که خداوند بر همه چیز توانا است. ای مردم، پروردگارتان را که شما و پیشینیان شما را آفریده است، بپرستید تا پرهیزگار شوید. اوست که زمین را برایتان گسترده کرد و آسمان را برافراشت و از آسمان، آب فرو فرستاد و به وسیله آن، میوه‌ها را پرورش داد تا روزی شما باشند. پس برای خدا شریک‌هایی قرار ندهید، خودتان می‌دانید.

اگر درباره آنچه بر بنده خود نازل کرده‌ایم، شک دارید، یک سوره همانند آن بیاورید و گواهان خود را؛ غیر از خدا، بر این کار دعوت کنید، اگر راست می‌گویید اگر این کار را نکردید - که هرگز نمی‌توانید - از آتشی بترسید که هیزم آن، مردم و سنگ‌ها هستند و برای کافران آماده شده است. به کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند، مژده بده که برایشان باغ‌هایی که زیر درختانش، نهرها جاری است، آماده گشته و هر زمان که میوه‌ای به آنان داده شود، می‌گویند این همان است که قبلاً به ما داده شده بود و از آن بهره‌مند بودیم و میوه‌هایی که برای آنان می‌آورند، همه یکسانند و برای آنان همسرانی پاک و پاکیزه است و همیشه در آن جا خواهند بود. خداوند

موضوعات طرح شده در آیات ۱ تا ۱۱ سوره بقره:

عزیزان، خداوند مهربان در این آیات، هشت کلاسی درس برای ما دایر نموده است که با دقت در معنی آیات و ترجمه آنها می‌توانیم از این کلاسی‌ها استفاده کنیم.

کلاسی‌های :

منافق شناسی

ناسق شناسی

کیفر شناسی

عبادت شناسی

نعمت شناسی

قرآن شناسی

هشدارهای قرآنی

بشارت‌های قرآنی

تطبیق ترجمه با آیات:

و هنگامی که به (منافقان) گفته شود همانند مردم ایمان بیاورید، می‌گویند: آیا مانند کم خردان ایمان بیاوریم. آگاه باشید که آنان - منافقان - هنگامی که با مومنان ملاقات می‌کنند، می‌گویند «ما ایمان آورده‌ایم» و زمانی که با شیطان‌های خود خلوت می‌کنند، می‌گویند: «ما با شما هستیم»، و فقط آنان را مسخره می‌کنیم. خداوند آنان را مسخره می‌کند و در سرکشی و طغیان‌شان نکه می‌دارد تا سرگردان شوند، اینان کسانی هستند که به جای هدایت، خریدار گمراهی شدند و در این معامله (ایمان‌آوری به خدا) سودی نبردند و هدایت نشدند، داستان این منافقان مانند داستان کسانی است که آتشی افروختند و هنگامی که اطرافشان را روشن کرد، خداوند نورشان را خاموش کرد، و آنان را در تاریکی رها کرد. آنان هیچ چیز نمی‌بینند، بلکه کوران و کران و گنگانند و از گمراهی باز نمی‌گردند و یا چون بارانی سخت در تاریکی با رعد و برق از آسمان فرود می‌آید آنان از ترس مرگ، انگشتان خویش را در گوش‌ها فرو می‌برند و خداوند به کافران احاطه دارد. آری! نزدیک است که برق، چشمانشان را نابینا کند. هرگاه که برق راهشان را روشن می‌کند، پیش می‌روند و هنگامی که خاموش می‌شود، باز می‌ایستند و اگر خدا می‌خواست، گوش آنان را کر و چشمانشان را کور می‌کرد، که خداوند بر همه چیز توانا است. ای مردم، پروردگارتان را که شما و پیشینیان شما را آفریده است، بپرستید تا پرهیزگار شوید. اوست که زمین را برایتان گسترده کرد و آسمان را برافراشت و از آسمان، آب فرو فرستاد و به وسیله آن، میوه‌ها را پرورش داد تا روزی شما باشند. پس برای خدا شریک‌هایی قرار ندهید، و خودتان می‌دانید.

اگر درباره آنچه بر بنده خود نازل کرده‌ایم، شک دارید، یک سوره همانند آن بیاورید و گواهان خود را؛ غیر از خدا، بر این کار دعوت کنید، اگر راست می‌گویید اگر این کار را نکردید - که هرگز نمی‌توانید - از آتشی بترسید که هیزم آن، مردم و سنگ‌ها هستند و برای کافران آماده شده است. به کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند، مژده بده که برایشان باغ‌هایی که زیر درختانش، نهرها جاری است، آماده گذشته و هر زمان که میوه‌ای به آنان داده شود، می‌گویند این همان است که قبلاً به ما داده شده بود و از آن بهره‌مند بودیم و میوه‌هایی که برای آنان می‌آورند، همه یکسانند و برای آنان همسرانی پاک و پاکیزه است و همیشه در آن جا خواهند بود. خداوند

اهم کلمات و اصطلاحات:

برای شناخت بهتر آیات و تسلط بر مفاهیم ومعانی کلیدی و ترجمه آسان و روان سیزده آیه مذکور اهم کلمات و اصطلاحات آیات مورد مطالعه را ذکر و آنگاه به توضیح مختصر هر کدام می پردازیم.

سفاهت، جهل مرکب، شیطان، استهزاء، کور باطنی، ضلالت، تجارت، مثال، نور و نار، ظلمت، وسایل شناخت، گرفتاران در عذاب، حرکت منافقان، عبادت خدا، نظام آفرینش، اعجاز قرآن، نعمت های بهشتی، فاسق.

سفاہت: کسی که از سبک مغزی و ساده اندیشی برخوردار باشد و قدرت تجزیه و تحلیل نداشته باشد و از ظاهر امور فریب بخورد (سفیه) است در فرهنگ قرآن، تسلیم حق نشدن، سفاہت است. (۱۰)

جهل مرکب: دردآورترین و بدترین حالت برای انسان جاهل این است که واقف بر جهالت و نادانی خود نیست و می پندارد که می داند (ولکن لایعلمون).

شیطان: از (شطن) به معنای دور شده از خیر است که به هر کس القای انحراف کند، اطلاق شده و به انسان های بدکار و دور از حق نیز گفته می شود. (۱۱)

استهزاء: حالت زشت اخلاقی که منافقان متکبر دارند و به واسطه جهالتی که دارند غیر از خود را بیچاره و بدبخت می پندارد و لذا به استهزاء آنها می پردازند، خداوند هم، آنها را به استهزاء می گیرد و آنان را در طغیانشان مهلت می دهد تا سرگردان شوند.

کور باطنی: منافقان متکبری که حقایق الهی را نادیده می گیرند دچار کور باطنی می شوند یعنی چشم حقیقت بین و آخرت نگر آنها بواسطه بیماری های کفر، نفاق، تکبر و انحرافات دیگر کور می شوند.

کلمه (یعْمهون) از کلمه (عمی) می باشد، لکن (عمی) کوری ظاهری را گویند و (عمد) کوری باطنی است. (۱۲)

ضلالت: گمراهی و دوری از هدایت الهی را ضلالت گویند، منافقان به بهانه کسب سود بیشتر هدایت را از دست داده و خریدار ضلالت می گردند و کسانی که ایمان را با کفر معامله کنند سرانجامی جز قهر و عذاب الهی ندارند.

تجارت: انسان، آزاد و انتخاب گر است و دنیا همچون بازار و مردمان، معامله گر و مورد معامله، اعمال و انتخاب های اوست - انسان منافق چون سود و زیان خود را نمی شناسند، لذا هدایت را با ضلالت معامله می کند. (اشْتَرُوا الضَّلَالَهَ بِالْهَدی).

مثال: یکی از شیوه های تفهیم مطلب به مردم است. خداوند تبارک و تعالی در قرآن کریم برای فهم و درک بهتر مردم مثال های متعددی آورده است. اثر مثال این است که مسائل معقول را محسوس و بدین وسیله راه را نزدیک و عمومی می کند، درجه اطمینان را بالا می برد و لجوجان را خاموش می سازد. (۱۳)

مثال حق به آب و باطل به کف روی آب (۱۴)، مثال حق به شجره یطیبه و باطل به شجره ی خبیثه (۱۵) و مثال های دیگر.

نور و نار: اسلام و ایمان به خدا نور دارد و مومن واقعی در پرتو این نور به رشد و کمال می رسد. منافقان برای رسیدن به نور، از نار (آتش) استفاده می کنند ولی خداوند نورش را می برد و دود و خاکستر و تاریکی برای آنان باقی می گذارد. (۱۶)

ظلمت: (ظلمات) کفر و نفاق ظلمت و تاریکی است، ظلمت جایی است که از نور خبری نیست. کلمه نور مفرد آمده و کلمه (ظلمات) جمع آمده یعنی خداوند کافران و منافقان را در ظلمت سردرگمی، انحراف و اضطراب رها می‌کند. (۱۷) وسایل شناخت: از چشم، گوش و گفتار و گویش و دل و قلب انسان، به عنوان وسایل شناخت و ابزار آن در قرآن نام برده شده است. کسی که از این عطایای الهی در راه حق بهره نگیرد، همانند کسی است که فاقد آن نعمت‌هاست. گرفتاران در عذاب: خداوند، منافق را به اشخاص در باران مانده‌ای تشبیه کرده که مشکلات باران تند، شب تاریک، غرش گوش خراش رعد، نور خیره‌کننده‌ی برق و هراس و خوف از مرگ، او را فرا گرفته است، اما او، نه برای حفظ خود از باران پناهگاهی دارد و نه برای تاریکی، نوری و نه گوشی آسوده از رعد و نه روحی آرام از مرگ.

حرکت منافقان: منافقان در جامعه اسلامی هر چند گاهی چند قدمی پیش می‌روند ولی از حرکت باز می‌ایستند. منافقان در مسیر حرکت، متحیرند و می‌خواهند در پرتو نور دیگر حرکت کنند ولی نمی‌توانند.

عبادت خدا: آنچه هدف از آفرینش انسان بوده و رمز تکامل او است، عبادت خدا است و اثر عبادت رسیدن به تقوی و نهایت تقوی، رستگاری است.

نظام آفرینش: خلقت زمین و آسمان و باران و میوه‌ها و روزی انسان، پرتوی از ربوبیت خداوند است در نظام آفرینش، هماهنگی کامل به چشم می‌خورد و نظم و هماهنگی دستگاه آفرینش، نشانه‌ی توحید است.

(عبارت قرآن: آیه ۲۳ سوره بقره معجزه بودن قرآن را مطرح می‌کند. خداوند برای اثبات حقانیت پیامبر و کتاب خود، از یک سو مخالفان را تحریک و از سوی دیگر به آنان تخفیف داده و فرموده اگر می‌توانید یک سوره مانند سوره‌های قرآن بیاورید و برای این کار از تمام قدرت‌ها و باران و همفکران خود در سراسر جهان دعوت کنید و یاری طلبید ولی مخالفان (کفار و منافقان) در برابر استدلال و احتجاج قرآن که راه را برای وسوسه و شک بسته است فرو مانده‌اند.

نعمت‌های بهشتی: خداوند تبارک و تعالی بخشی از نعمت‌های بهشتی را در آیه ۲۵ سوره بقره ذکر می‌کند و به مؤمنان، آنها را بشارت می‌دهد.

- باغ‌هایی که نهرهایی زیبا از پای درختان آن جاری است.
- میوه‌هایی زیبا و خوش عطر که طعم و لذت تازه‌ای دارد.
- همسرانی پاک و پاکیزه و حورلیانی همچون لؤلؤ و مرجان.

فاسق: افراد لجوج، بهانه‌گیر، منحرف، پیمان شکن و علاقه‌مند به منکرات را فاسق می‌گویند. فسق موجب گمراهی و مانع شناخت حقایق و سقوط به ضلالت می‌شود.

پرسش و پاسخ:

- منافقین از جهت اطلاق چه خصوصیتی دارند؟

منافقان، روحیه امتیاز طلبی و خود برتر بینی دارند و از سر تکبر و غرور مؤمنان را مسخره می‌کنند.

منافقان، شهادت صداقت را ندارند و بر حسب منابع مادی رنگ عوض می‌کنند.

منافقان، علی‌رغم اظهار ایمان، از کفری ثابت و پایدار برخوردارند و همفکر و همکار و کمک‌کار کافران هستند.

منافقان، علی‌رغم ادعای علم، به واسطه تکبر و طغیان که نتیجه آن سردرگمی است، سود و زیان خود را نمی‌شناسند و لذا هدایت را با ضلالت معامله می‌کنند.

منافقان، نسبت به مؤمنان عیب‌جو و نسبت به پیامبر موذی‌اند، آنها افرادی یاهوسرا، ریاکار، شایعه‌ساز و علاقه‌مند به دوستی با کفار هستند.

- با توبه به جمله «اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ، يَا خُدَّوْنِدْ، اِهْلَ مَكْرٍ وَ خُدْعَةٍ وَ اسْتَهْزَاءِ اسْت»

امام هشتم حضرت علی‌بن‌موسی‌الرضا (ع) در تفسیر این آیه فرموده‌اند: «خداوند، اهل مکر و خدعه و استهزاء نیست، لکن جزای مکر و استهزای کفار و منافقان را می‌دهد.»

منافقان با خدا طرفند، نه با مؤمنان. آنها مومنان را مسخره می‌کنند، ولی خدا به حمایت آمده و پاسخ مسخره آنسان را خودش می‌دهد (الله يستهزی بهم) و بدترین واسطه منافقان و کفار در طغیان و سرکشی خودشان رها می‌شوند و چه سزایی سخت‌تر از قساوت قلب و تسلط شیطان و وسوسه‌های او.

- خداوند در آیات ۱۷ و ۱۹ سوره بقره وضعیت چه کسانی را مثال می‌زند؟

خداوند در این دو آیه وضعیت منافقان را مشخص می‌سازد، که چون آتشی می‌افروزند تا از نور و حرارت آن استفاده کنند خداوند نور آن آتش را می‌گیرد و نتیجه‌ای جز دود و خاکستر برایشان باقی نمی‌ماند و باز منافقان را به مانند شخص مضطرب در باران مانده‌ای مثال زده که در مشکلات باران تند، شب تاریک، رعد و برق خوفناک و هراس و ترس از مرگ و نداشتن پناهگاه گرفتار آمده.

- چرا خداوند را عبادت کنیم؟

- چون معبودی جز او نیست (لا اله الا انا فاعبُدنی) (۲۰) و خداوند خالق و مربی ماست (اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ) (۲۱) و او تأمین‌کننده رزق و روزی و سلامت و امنیت ماست (الَّذِي اَطَقَهُمْ مِنْ جَوْعٍ وَ اَمَّنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ) (۲۲)

- عبادت انسان، هدف انسان است یا خدا؟

عبادت انسان، هدف آفرینش انسان است نه هدف آفریننده، خداوند نیازی به عبادت ما ندارد اگر همه مردم زمین کافر شوند او بی‌نیاز است. چنانکه اگر همه مردم روبه خورشید خانه بسازند یا پشت به خورشید، در خورشید اثری ندارد. این عبادت رمز کمال انسان است و با اینکه خداوند نیازی به آن ندارد در برابر این عبادت پاداش می‌دهد و این نهایت لطف او است.

- با توبه به آیه [اعْبُدُوا رَبَّكُمْ... لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ] و آیه [وَ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي يَخْلُقُ

الْيَقِينُ] (۱۳۱) یعنی عبادت کنید تا به تقوا و یقین برسید، حال اگر کسی به تقوا و یقین رسید

باید نمازش را ترک کند؟

اگر می‌گویند: نردبان بگذار تا دستت به شاخه بالای درخت برسد، معنایش این

نیست که هرگاه دستت به شاخه رسید، نردبان را برداری، چون سقوط

می‌کنی. کسی که از عبادت خدا جدا شد، مثل کسی است که از آسمان

سقوط می‌کند. به علاوه کسانی که به یقین رسیده‌اند لحظه‌ای از

عبادت دست برداشته‌اند بلکه به آن مشتاق‌تر شده‌اند.

بنابراین مراد این آیات، بیان آثار عبادت است نه

تعین محدوده‌ای برای عبادت.

- با اینکه الفاظ لغت‌رابع بشر است، پس چگونه نمی‌تواند مثل قرآن را بیاورد؟

حروف الفبا از آموزه‌های انبیاء به بشر است، از جمله الفبای عربی که زبان قرآن است، ولی نحوه ترکیب این حروف و بیان مفاهیم بلند آن برخاسته از علم و هنر الهی است و قرآن براساس علم و حکمت بی‌پایان الهی نزول یافته است و هر کتاب دیگری، از سوی هر کس که باشد، براساس علم محدود و محصور به جهل بشر تألیف یافته است، پس هیچگاه بشر نمی‌تواند کتابی مثل قرآن بیاورد.

- آیا مثال زدن و ذکر نام حیوانات مثل پشه در قرآن با شأن خداوند و آیات وحی ناسازگار است؟

بعضی از مخالفان اسلام و قرآن در مقام بهانه‌جویی و انتقاد به قرآن، مثال زدن و ذکر نام حیوانات در قرآن را منافی با شأن خداوند و آیات وحی می‌دانند. در پاسخ به این ساده‌اندیشان منحرف باید گفت: مثال‌های قرآن برای همه مردم است و در مثال، تذکر، تفهیم، تعلیم، تربیت و پرده‌برداری از حقایق و بیان آنها نهفته است و البته این مثال‌ها و ذکر نام حیوانات را نباید ساده شمرد، زیرا دانشمندان، کُنه آن را درک می‌کنند (و تلك الأمثال نضربها للناس و ما یعلمها إلا العالمون) (۲۴) امام صادق (ع) در باره آفرینش پشه می‌فرمایند: «خداوند به پشه مثال زده است، این جانور با این که از نظر جسم، بسیار کوچک است، ولی از نظر ساختمان، همان دستگاهی را دارد که بزرگترین حیوانات یعنی فیل نیز داراست. علاوه بر آن، دو عضو دیگر (شاخک و بال) در پشه است که فیل آنها را ندارد» (۲۵) و همین پشه کوچک با سلاح خود می‌تواند بزرگترین حیوان را عاجز کند و مأمور عذاب الهی باشد.

خداوند مهربان می‌فرماید:

«خداوند ابایی ندارد که به پشه و کم‌تر از آن مثل بزند، آنان که ایمان آورده‌اند، می‌دانند که آن مثل، درست و از جانب پروردگارشان می‌باشد» (۲۶)

- فاسقان چه کسانی هستند؟

خداوند حکیم، آنان را اینگونه معرفی می‌فرماید: «آنان که پس از پیمان بستن با خدا، پیمان‌شکنی می‌کنند و پیوندهایی را که خدا دستور داده برقرار سازند، قطع می‌کنند و در زمین به فساد می‌پردازند، آنان زیانکارانند.»
نشانه‌های دیگر فاسقان این است که آنان افراد لجوج، بهانه‌گیر، علاقه‌مند به فساد و منکرات هستند (و ما یضل به الا الفاسقین) (۲۷) و فسق موجب گمراهی و مانع شناخت حقایق است.

امام سجاده علیه السلام:

به همان اندازه که می‌توانی
آتش را در دست نگه داری؛

گناه کن.